

11 avqust / 2021

“Sarılmayan yarpaqlar” silsiləsindən

Həmişəyaşıl şeirlərin şairi

Adamlar var, danışmır, dinmir. Sənə elə gəlir ki, dünya dağılır, amma onun tükü tərənəm. Bir az dərinə gedirsən, görürsən ki, dağılan dünyanın dərdlərini ahən-ruba kimi özünə çəkib. Dünyanın ağrısı onun sinəsində ocağa çevrilib və sən demə, elə dağılan dünya gözünün qabağında olan, sənə görə tükü tərənəməyən bu insanın özünün dünyasıdır.

Həmişə mənə elə gəlir ki, Dilsuz Musayev dünyadan üçdə alacağı olmayıb, beşdə də verəcəyi olmayan bir kimsədir. Çünki onun kənardan baxanda donuq görünən siması asanlıqla onu görən, görmək istəyən kimsəyə “gəl mənə oxu” demir. Amma bir az dərinə gedəndə, yəni müşahidə dərinliyinə gedəndə görürsən ki, asta-asta, sanki emosiyasız, həyacansız hisslərinin, duyğularının gizlədilər-gizlədilər üzə çıxan cümlələri onun kimliyindən qədərincə məlumat verir. Sözünün məntiqi, abır-həya dəyəri, sakit temperamenti... onun əslində kamil həyat bilicisi olan insan gücündən xəbər verir. Amma, əlbəttə, bizim məqsədimiz Dilsuz Musayevin canlı xalq təbirincə desək, bir insan gücünün asıb-kəsməyindən danışmaq deyil. Onun ilk baxışdan görünməyən, amma müəyyən məqamlarda yeraltı təkənlər kimi üzə çıxan poetik imkanlarından danışmaq onun şair kimliyinə güzgü tutmaq, əgər bacarsaq, əsas məqsədimizdir. Bəri başdan deyim ki, bu çətinlik; əsaslı tədqiqat tələb edir. Zəngin həyat yolu keçmiş bir şairin həm özünün poetik mühiti, həm də müxtəlif xalqların dillərindən tərcümələrlə görünən şair kimliyi asanlıqla bir yazının içində araya gələ bilməz. Mayya Romyankseva, İllaki Abaşidze, Revaz Margiani, Muxran Macavariani, Mikola Bajan, Mixail Stelmax, Yanka Kupala, Robert Rojdestvenski, Aleksandr Babrov, Rəzzaq Abdürəşid, Aleksandr Qriç, Atamurad Atabayev, Mariya Safonova... bunlar Dilsuz Musayevin Azərbaycandan kənar, əgər belə demək mümkünsə, yad mühitdə tərcümə etdiyi şairlərdir və bizim şairimiz onları Azərbaycan dilində danışdırıb. Hələ onun xarici dillərdən tərcümə elədiyi nasirlər haqqında məlumatı sadalamalı olsaq, söz uzanar.

Dilsuz Musayev publisist yaradıcılığı ilə də qədərincə görünən müəllifdir. Tarixi-ədəbi-publisistik əsərləri ilə də 70-80-ci illərinin oxucularının yaddaşında unudulmaz obrazını yaradıb. Poetik yaradıcılığında da çox janrlı, məzmunca müxtəlif yönümlü poetik əsərləri ilə Azərbaycan ədəbiyyatında öz mövqeyini kifayət qədər müəyyənləşdirib.

Bütün hallarda Dilsuz Musayev lirik poeziyamızın ən həssas qatlarında ustalıqla qələm işlədir. Lirik hisslərin, duyğuların dilini bildiyini, ən fərdi insan duyğularını ümumiləşdirmək gücündə olduğunu poetik örnəkləri ilə üzə çıxara bilir.

(Davamı 14-cü səhifədə)

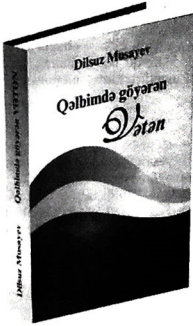
(Əvvəli 1-ci səhifədə)

Hələ 2013-cü ildə nəşr olunan kitabının son üz qabığında verilmiş iki bəndlik şeiri onun nə qədər mü-kəmməl lirika ustası olduğunu kifayət qədər təsdiq edir:

*Qayalar üstündə qərib neyəm mən,
Nəğməm daş yuxulu, daş bayatılı,
Dünəndən bu günə bir gileyəm mən,
Murad istəyirəm- ağ at sovqatlı.*

*Bir sirlə dünyayam- oxuyan olsa,
Deməyin əyilib, sınıbdı qəddim.
Bir əlvan xalyam- toxuyan olsa,
Mənim ilmələrim qədimdən qədim.*

Təkcə bu iki bəndi təhlil etmək, sözə çəkmək, Dilsuz Musayevin bir şair istedaından xəbər vermək, həm də onun min illərin məna yükünü bir neçə misraların içinə yığmaq gücündən xəbər verir. Biz bu iki bəndin ehtiva etdiyi məna yükünün arxasında sürünürük. Bu misraların içinə yığılmış məna bizi də özü ilə

yevin - Dədə Camalın dediklərini elə özümün də anlamağım kimi qəbul edirəm: "İnsan doğulduğu gündən həyatının sonuna qədər ata yurduna, ata ocağına borcludur. Bu borc müqəddəs bir varlıq kimi həmişə onunladır. Ata ocağının istisi, həsrəti heç zaman yaddan çıxmır. "Ata həsrəti" şeiri bu qəbildəndir. Atasını vaxtsız itirmiş bir şair üçün bundan böyük bir dərd ola bilməz: *Şəklinə baxıram fikirlə, dağın, Həsrətin buz olub dondurur məni. Ömrün qırx beşinə başa vurmədim, Ay ata, bu nisgil yandırır məni.*

Şair bəzən xəyala dalır. Atasız daş-divar da ona qərib görünür. Sağlığında nəvə görməyən atasının yuxularda nəvəsinə pay göndərməsi bir qədər adi səsənsə də, burada böyük bir dərkolunmaz hikmət yaşayır". Bu sözlər Dədə Camalın Dilsuz Musayevin "Qəlbimdə göyəran vətən" (2013) kitabına yazdığı "Ön söz"dən götürülüb. Bu da bir göstəricidir ki, Dilsuz Musayev təkcə şair kimi yox, həm də yurda, nəslə, ənənəyə, tarixə nə qədər sədaqətli oğuldur, nə qədər milli ruhlu qələm sahibidir. Əlbəttə, Dilsuz Musayev bütün hallarda yaradıcılığı boyu mənsub olduğu xalqa ruhu ilə, varlığı ilə boy atdığı vətənə borclu olduğunu təsdiq edir və yaratdığı, yazdığı ilə öz borcunu qaytarmağa çalışır.

Dilsuz Musanın poetik düşüncəsində vətən daimi göyərəkədə olan, bitməkdə olan yaşıl ağacdır. Onun təbiəti, əslində, bu yaşıl ağacın gətirdiyi ekoloji təmizlik üstündə harmoniyasını yaradır.

Dilsuz Musayev bir şair olaraq istedadı ilə tarixləri qovuşdura bilir, zamanları bir-birinə bağlaya bilir.

Həmişəyaşıl şeirlərin şairi

bərabər karvanına alır. Səhralardan keçirir. Ürək dağlarından adlanır və nikbin bir ovqat üstə kökləyir. İnənir ki, bizə ruhunun, mənəvi gücünün təlqini ilə yol açan müəllif həm tarix kitabıdır, həm bu günün əyani vəsaitidir, həm Qobustan qayasıdır, həm də bu gün dünya ilə danışan Azərbaycandır. Onun təbiəti o qədər rəngarəng, o qədər cazibəlidir ki, onun mühitindən kənar qalmaq olmur.

Bəzən deyirlər ki, Dilsuz Musayev qədər sakit temperamntli adamların ürək ağrısı olmur, əlbəttə, söhbət Dilsuz Musayevdən getmir. İlk baxışdan, kənarından müşahidə ilə "tükü tərpenməyən" insandan söhbət gedir. Amma Dilsuz Musayevin daş sakitliyi fonunda onun hansı ağrılarla yaşadığını təkcə onun öz sözündə görmək olar:

*Bada vermədilər ömrü babalar,
Hər qəfil zərbəyə dözdülər mətin.
Düşmənlə üzbəüz gəlməyə nəvar!
Satqından, nadandan qorunmaq çətin.*

*Nadən bəyənmişən sən öz dilini,
Eh, nələr görmədi bu odlar yurdu!
Bir elin qeyrəti Qaçaq Nəbini
Sənintək namərdlər arxadan vurdu.*

*Kişilik qeyrətin paslanıb qında,
Günah göyərdirsən əməlinə, bil.
Oğullar itirdik biz Qarabağda,
Bəri gec də olsa bu ləkəni sil!*

Və elə bu bəndləri oxumaq da bəs edir ki, biləsən; Dilsuz Musa bu dünyanı çalxalayan global ziddiyyətlərin, həm də fərdi ziddiyyətlərdən necə qaynaqlandığını görür.

Dilsuz Musa böyük ədəbi güclərin diqqət mərkəzində olub. Ustadımız, böyük filosof Camal Mustafa-

Onun bir "Vətən" şeiri var, ömür kitabına yazılması bir şeirdir:

*Səni yağmaladı yağlı alləri,
Başın çox qovğalar çəkəsi oldu.
İkiyə bölündün, o vaxtdan həri
"Gülüstan" tarixin ləkəsi oldu.*

Bəlkə də bir vaxt gələcək, hətta şairlərin öz zamanında olmasa belə, onlar üçün dəyər kimliyi indiki təbirlə desək, bir pasport hazırlanacaq və o pasportda, yəni o kimlik sənədində - şəxsin vəsiqəsində (şəxsiyyət vəsiqəsində yox) şairin hansı mənəvi dəyərlərə tapındığı yazılacaq. Və o sənəd əgər yazılacaqsa, onda elə Dilsuz Musa üçün bu dörd misra onun kimliyinə işıq tutacaq: *Ən isti ocaqsan bu yer üzündə, Şəfadır, məlhəmdir buz bulaqların. Gülər arzularım al gündüzündə, Al-əlvan xahımdı göy yaylaqların.*

Dilsuz Musa günümüzün şairidir, nə qədər günümüzün şairidirsə, bir o qədər də tariximizin şairidir. Günümüzün tarixi bir-birinə qovuşmuş ədəbi sənətkarları asanlıqla unutmaq mümkün deyil. Çünki onlar, artıq sözləri ilə tarixə kök atıb, günümüzdə boy göstərən və əsas barın-bəhərini də gələcək nəsillər üçün yetirib.

Dilsuz Musa mənə doğma şairdir, ən azı, ruhu ilə, yaradıcılıq ənənələri ilə, daşdığı ağrılarla... birçə onu deyirəm, Dilsuz Musa düşüncəsin ki, bu ağrılar bir gün axıra çatmayacaq, şair çatacaq, o vaxt axıra çatacaq ki, gələcək nəsillərin, o nəsillərin ki, sözümləri oxuyanda bizim hansı ağrılarla yaşadığımızı duyacaq.

Əli Rza XƏLƏFLİ.
10.08.2021